

PAIX LITURGIQUE

Popratno pismo uz Motuproprij

Draga braćo u biskupstvu,

s velikim pouzdanjem i nadom stavljam u Vaše pastirske ruke tekst novoga Apostolskog pisma, danoga »motu proprio« (vlastitom pobudom), o uporabi rimske liturgije koja je prethodila reformi provedenoj 1970. godine. Ovaj je dokument plod dugih promišljanja, mnogih savjetovanja i molitve.

Vijesti i prosudbe donesene bez dovoljne obaviještenosti stvorile su nemalu pomutnju. Javlja se međusobno vrlo oprečne reakcije, u rasponu od radosnoga prihvaćanja do jakoga protivljenja, u pogledu jednoga pothvata čiji sadržaj zapravo nije bio nepoznat.

Pred ovim dokumentom izražene su poglavito dvije bojazni, koje bih htio pobliže razmotriti u ovome pismu.

Ponajprije se javlja strah da bi na taj način autoritet Drugoga vatikanskog koncila bio okrnjen i da bi jedna od njegovih bitnih odluka – liturgijska reforma – došla u pitanje. Takav je strah neutemeljen. S time u vezi treba ponajprije reći da Misal, koji je objavio Pavao VI. i koji je kasnije Ivan Pavao II. izdao u još dva nova izdanja, sasvim razumljivo jest i ostaje normativnim oblikom – redovitim oblikom – euharistijske liturgije. Posljednja redakcija Rimskoga Misala prije Koncila, objavljena vlašću pape Ivana XXIII. godine 1962. i upotrebljavana za vrijeme Koncila, može se rabiti kao izvanredni oblik liturgijskoga slavlja. Nije prikladno govoriti o ova dva oblika Rimskoga Misala kao da se radi o »dva obreda«, nego je zapravo riječ o dvojakome načinu jednoga te istog obreda. Što se tiče uporabe Misala iz 1962. godine kao izvanrednoga oblika misne liturgije, želim skrenuti pozornost na činjenicu da taj Misal s pravnoga stanovišta nikada nije bio dokinut i da je stoga načelno uvijek ostao dopuštenim. U trenutku uvođenja novoga Misala nije se smatralo nužnim izdavat posebne odredbe za možebitnu uporabu prijašnjega Misala. Vjerojatno se pretpostavljalo da će se raditi o malobrojnim izdvojenim slučajevima koji će se, jedan po jedan, rješavati na pojedinim mjestima. Međutim, ubrzo se nakon toga ustanovilo da nije malen broj onih koji su ostali snažno privrženi tome obliku rimskoga obreda koji im je od djetinjstva prirastao srcu. Tako se dogodilo ponajprije u zemljama u kojima je [predkoncilski] liturgijski pokret mnoge obogatio izvrsnom liturgijskom naobrazbom te dubokom i prisnom ljubavlju prema prijašnjemu obliku slavljenja liturgije. Svima nam je poznato da je u pokretu, koji je predvodio nadbiskup Lefebvre, vjernost starome Misalu postala vanjskim znakom raspoznavanja; no razlozi procijepa koji je ovdje nastao leže mnogo dublje. S druge pak strane, mnogi koji su jasno prihvaćali obvezujući značaj Drugoga vatikanskog sabora i ostali vjerni Papi i biskupima, ipak su željeli ponovno pronaći toliko im dragi oblik svete liturgije; bilo je to ponajprije zato što se na mnogim mjestima nije slavila Misa u skladu s propisima novoga Misala, nego se dapače smatralo da on dozvoljava ili čak obvezuje na kreativnost, koja je često uzrokovala izobličjenje liturgije do granice nepodnošljivoga. Ovo govorim iz vlastitoga iskustva, budući da sam i ja živio u tome razdoblju sa svim njegovim očekivanjima i pomutnjama, te sam doživio kako su samovoljna iskrivljanja liturgije duboko izranila osobe koje su bile posve ukorijenjene u vjeru Crkve.

Zbog toga se papa Ivan Pavao II. smatrao obvezanim postaviti svojim Motuproprijem »Ecclesia Dei« od 2. srpnja 1988. godine određeni pravni okvir za uporabu Misala iz 1962. godine, pri čemu ipak nisu doneseni podrobni propisi, nego se općenito apeliralo na velikodušnost biskupa prema »opravdanim težnjama« vjernika koji su tražili taj oblik rimskoga obreda. Time je Papa želio ponajprije pružiti pomoć Bratstvu svetoga Pija X. da ponovno uspostavi puno zajedništvo s Petrovim Nasljednikom, nastojeći zaliječiti ranu koja je bivala sve bolnijom. Nažalost, ovo se pomirenje dosad nije ostvarilo; no mnoštvo se različitih zajednica sa zahvalnošću okoristilo mogućnostima koje je pružio ovaj Motuproprij. Međutim, ostalo je zamršeno pitanje uporabe Misala iz 1962. godine izvan tih skupina –za što su nedostajale detaljne pravne odredbe – nadasve zbog toga što su se biskupi u takvim slučajevima često pribojavali da će autoritet Drugoga vatikanskog sabora doći u pitanje. Neposredno nakon Sabora moglo se pretpostavljati da će se potraživanje Misala iz 1962. ograničiti samo na stariji naraštaj koji je uza nj odrastao, no u međuvremenu je postalo jasno da i mladi otkrivaju ovaj liturgijski oblik, osjećaju njegovu privlačnost i u njemu pronalaze oblik koji im je osobito prikladan za susret s Otajstvom Presvete Euharistije. Tako se pojavila potreba za jasnijom pravnom regulativom, što se u vrijeme Motuproprija iz 1988. godine još nije moglo predvidjeti. Ove odredbe također imaju svrhu osloboditi biskupe dužnosti da uvijek iznova promišljaju kako treba odgovoriti u različitim prilikama.

Kao drugo, u raspravama o očekivanome Motupropriju izražena je bojazan da bi šire ovlaštenje uporabe Misala iz 1962. godine mogla prouzročiti nered ili čak procijepu u župnim zajednicama. Niti ovaj strah mi se ne čini stvarno utemeljenim. Uporaba staroga Misala pretpostavlja stanovitu liturgijsku naobrazbu i mogućnost služenja latinskim jezikom; a niti jedno niti drugo se ne susreće tako često. Već se iz ovih konkretnih pretpostavki jasno razabire da će novi Misal svakako ostati redovitim oblikom rimskoga obreda, ne samo zbog pravne regulative, nego i zbog stvarnih prilika u kojima se nalaze vjerničke zajednice.

Istina je da ne nedostaju pretjerivanja, a ponekad i društveni aspekti nepravedno združeni sa stavovima vjernika privrženih staroj latinskoj liturgijskoj tradiciji. Vaša će pastirska ljubav i razboritost biti poticaj i putokaz da se to poboljša. Uostalom, ova dva oblika uporabe rimskoga obreda mogu se uzajamno obogaćivati: u stari će se Misal moći i morati unijeti novi sveci te neka od novih predslavlja. Povjerenstvo »Ecclesia Dei«, u dosluhu s različitim ustanovama koje se bave »starijim načinom«, razmotrit će konkretne mogućnosti. U slavljenju Mise prema Misalu Pavla VI. moći će se izraziti, na snažniji način nego je često dosad bio slučaj, ona sakralnost koja mnoge privlači uz stari obred. Najsigurnije jamstvo da će Misal Pavla VI. moći objediniti župne zajednice i biti u njima obljubljen, sastoji se u slavljenju Mise s velikim poštovanjem u skladu s propisima; na taj način duhovno bogatstvo i teološka dubina ovoga Misala postaje vidljivom.

Tako sam prispio i do pozitivnoga razloga koji me potaknuo da ovim Motuproprijem obnovim onaj iz 1988. godine. Riječ je o postizanju unutarnjega pomirenja u krilu Crkve. Promatrajući prošlost i podjele koje su tijekom stoljeća razdirale Kristovo Tijelo, uvijek se stječe dojam da u kritičnim trenucima, kad su podjele nastajale, odgovorne osobe u Crkvi nisu učinile dovoljno toga da se očuva ili zadobije pomirenje i jedinstvo; postoji utisak da su propusti unutar Crkve snosili dio krivnje da su se takve podjele mogle učvrstiti. Ovakav pogled na prošlost danas nam nameće sljedeću obvezu: uložiti sve napore kako bi svima onima, koji doista žele jedinstvo, bilo moguće ostati u jedinstvu ili ga iznova pronaći. U misli mi dolazi jedna rečenica iz Druge poslanice Korinćanima, gdje sveti Pavao piše: »Naša vam usta govore posve otvoreno, Korinćani, srce vam je naše rašireno. Nije vam tijesno u nama, ali je tijesno u vašim grudima. Za uzvrat... jednako se raširite i vi!« (2 Kor 6, 11 – 13). Dakako, sveti Pavao ovako progovara u drukčijemu kontekstu, no njegov poziv može i mora dotaknuti i nas,